СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 253. Джерзі Сіти, Н. Дж., понеділок, 31-го жовтня 1938. No. 253. Jersey City, N. J., Monday, October 31, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

УРЯД РОЗРОБЛЯЄ ПЛЯНИ ПРОМИСЛОВОГО ВОЄННОГО ПРИГОТУВАННЯ

ВАШИНГТОН. — На конференціях між представниками Силового Комітету Краєвої Оборони, встановленого президентом Рузвелтом, і представниками промислів вироблено пляни продукції воєнних матеріялів на велику скалю. Передовсім рішено розбудову промислів, звязаних з виробом електричної сили.

Кошти нових проєктів подають ріжно. Найнижчі оцінки подають кошти на 79 міліонів долярів.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО ВІДНОШЕННЯ АМЕРИКИ ДО КИТАЮ.

ВАШИНГТОН. — Приймаючи повновласті нового представника китайського уряду, котрим є д-р Гу Шіг, президент Рузвелт запевнив його, що американський уряд буде далі спирати свою політику у відношенні до Китаю на засади права й порядку.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН ПРОТИ ЗІЗНАНЬ ЧЛЕНА ПЕРЕД ДАЄСОМ.

ВАШИНГТОН. — Командант Американського Леґіону в Каліфорнії вирікся всякої відповідальности за зізнання члена організації Гарпера Новлеса перед конгресовим комітетом Даеса, в котрих Новлес казав, що ріжні юнії повязані з комуністичними організаціями. Командант каже, що нині мабуть уже нема в Америці організації, котра могла би сказати, що вона не має між своїми членами комуністів.

ПОЗИВАЮТЬ „СИНІВ ІТАЛІЇ" В СУД.

НЮ ЙОРК. — Деякі члени організації „Американські Сини Італії" пізвали в суд уряд цеї організації за те, що він не скликав цього року конвенції нюйорських відділів організації. Позовники кажуть, що урядники не скликали конвенції тому, що боялися критики політики італійського уряду за його протижидівське становище.

БУВШИЙ АСЕМБЛІМЕН ОБВИНУВАЧЕНИЙ.

БРУКЛИН (Ню Йорк). — Велика лава присяжних суддів поставила на суд Джейкоба П. Нейтенсона, бувшого асемблімена, як обвинуваченого за крадіж і намову до кривоприсяги.

Обвинувачення Нейтенсона стоїть у звязку з кампанією уряду проти зловжитків у ріжних урядових бюрах Бруклина.

ЗАКРИВАЮТЬ ШКОЛИ МІСТА.

ДЕЙТОН (Огайо). — Через брак фондів закрито на два місяці публичні школи цього міста, в котрих учаться 34,000 учнів.

ПОЗИВАЮТЬ У СУД ЗА ВЖИВАННЯ НАЗВИ ДЕМОКРАТА.

НЮ ЙОРК. — Джеймс Фей, кандидат Демократичної Партії на становище конґресмена, старається заставити судовим процесом Джана О'Конора, теперішнього конґресмена, не вживати назви „демократ".

ДЮІ ВИСМІВАЄ ЛІМЕНОВУ ДОПОМОГУ ФАРМЕРСТВУ.

БИНГЕМТОН (Ню Йорк). — Томас Е. Дюі, кандидат Републиканської Партії на уряд губернатора цього стейту, закидав свому контракандидатові Лименові, що він не дбав за фармерські інтереси та приписував собі заслуги для фармерів з боку републиканських законодавців.

У своїй промові в Рочестері Лімен відповідав Дюіеві на закид фальшивого зрівноваження стейтового буджету.

НАБЛИЖЕННЯ МІЖ ФОРДОМ І ЮНІЯМИ.

ВАШИНГТОН. — Рада автомобільної юнії заповідає юнionізацію автомобільних фабрик Форда, відомого зо своєї ворожнечі до робітничих юній. Кажуть, що Форд згодиться на юніонізацію 350,000 своїх робітників уже в найближчих днях.

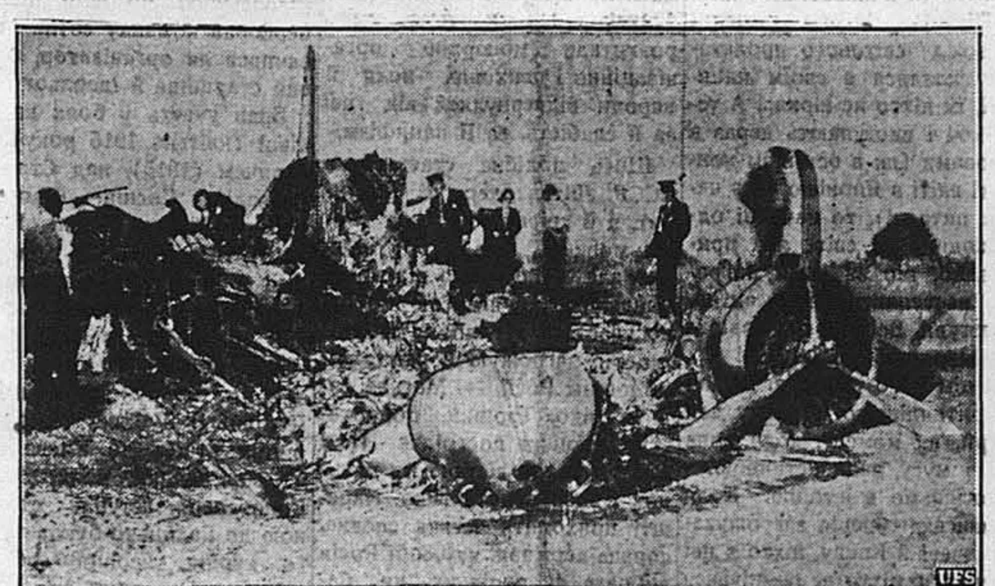
СМЕРТЬ ІНДІЯНСЬКОЇ ПРОВІДНИЦІ.

НЮ ЙОРК. — У власнім домі в дільниці Квінс померла пані Марія С. Нювел, повнокровна індіянка племени Шеїн, звісна як княжна Чінкіля, що довгі роки вважалася провідницею американських індіян.

Вона родилася в Оклагомі 75 до 80 літ тому. Покінчивши вищі школи, спершу їздила з трупою Бофало Била, а потім давала по всьому краю відчити про індіянські вірування. Брала інколи теж участь у політичних кампаніях.

БЕНЕШ ПРИНЯВ ТИМЧАСОВУ ПРОФЕСУРУ.

ШІКАҐО (Ілінойс). — Бувший президент Чехословаччини, Бенеш, повідомив шікаґовський университет, що він приймає пропозицію університету викладати вже в цьому зимовому семестрі як відвідуючий професор. Заряд університету робить старання, щоби Бенеш приняв пропозицію постійного професора.

ЛЕТНИЧИЙ ВИПАДОК.

Спалені на вуголь останки літака, що летів з Гюстону до Ню Йорку й занявся в повітрі коло Монтгомері, в стейті Алабама. Летун Дейв Гисонг так уміло осів літаком на землю, що урятував і своє життя і життя 13 пасажирів.

САМИЙ КОПАВ ТУНЕЛЬ 34 РОКИ.

Вилйем Шмидт прокопав самий тунель через Блек Маунтин у Рендсберґу, Каліфорнія. Цей тунель має 2,000 стіп довжини. Копав його Шмидт, шукаючи золота. Робота тривала 34 роки. Інжинири називають цю працю найбільшою інжинірською працею одної люди-дини.

НОВІ КОСТЕЛИ У СТАНИСЛАВІВСЬКІМ ВОЄВІДСТВІ.

У Пняках, пов. Калуш, посвятили новозбудований костел. У посвяченні взяв участь стнислaвівський воєвода. У Сухій Ліщині, повіт Станиславів, посвятили новий костел, що станув на місці каплички, яку хтось спалив.

КРАВ ДЛЯ ЖИДІВКИ.

Великий сором зробив молодий і свідомий наш парубок зо Старого Села біля Журавна, Дмитро Салій, який довший час крав гроші в мясарській крамниці в Журавні, отвираючи її в ночі при допомозі дороблeного ключа. Гроші чи пак усякі куплені за них дурниці віддавав одній жидівочці з Журавна, в якій залюбився на смерть. Одної ночи власник мясарні засівся і зловив Дмитруня на гарячому вчинку та віддав його в руки поліції. Вранці арештованого Салія відвезли до Стрия, а жидівочку по 24 годинах випустили на волю.

СМЕРТЬ ПРИЯТЕЛЯ УКРАЇНИ.

В Парижі помер пастор Суле, довголітній посол до парляменту та вірний приятель України. Познайомившися з українським питанням іще в 1919 р., пастор Суле від того часу не минав ніякої нагоди сказати своє слово в користь поневоленої України. Він постійно брав участь у всіх українських манiфестаціях і був дійсним членом паризького товариства вивчення України. Як голова комісії закордонних справ, Суле мав великий вплив у парляменті й не минав ніякої можливости пошкодити большевикам. Він помер несподівано й у нестарому ще віці. Його смерть є великою втратою для популяризації українського питання у Франції.

БРИТИЙСЬКА КОЛЮМБІЯ МАЄ НАЙБІЛЬШЕ ВИПАДКІВ ПІСТРЯКА.

Д-р А. Т. Безни з Монтреалу заявив у своїм публичнім докладі у Венкувері, що недуга пістряка найбільш поширена в провінції Бритійська Колюмбія. У цій провінції трапляється пересічно три випадки смерти денно внаслідок недуги пістряка.

ЖЕБРАК ВИГРАВ 376 ТИСЯЧ ФРАНКІВ.

Сензацією Монте Карльо є велика виграa одного жебрака, який досі жив з милостині, що її збирав по вулицях від прохожих. Цими днями жебрак — а має він 50 літ — позичив від кельнера убрання і 20 франків та пішов до касина гри, щоб випробувати своє щастя. Ставив безупинно на „червоне". По годині виграв 300 тисяч франків, а коли по півночі вийшов з касина, забрав зо собою 376,000 франків.

КІТ ГІПНОТИЗЕР.

Про людей, які себе взаємно не терплять, кажемо: „Вони живуть із собою, як пес із котом". В Індії ця приповідка трохи змодифікована. Там кажуть: „Не люблються, як кіт із вужем". Справді, коти в Індії є запеклими ворогами гадюк і навпаки, гадюки з якоюсь дивною ненавистю нападають на котів.

Недавно в Мадрасі (бритійська Індія) один англієць почув із веранди якийсь дивний мявкіт кота та його нервове порскання. Коли англієць вийшов на ганок, побачив, що кіт наїжився і стоїть непорушно, встромивши очі в якусь одну точку на долівці. Запримітивши свого пана, кіт пронизливо замявкотів і втік.

Спершу англієць не міг зрозуміти, що так перелякало кота. Щойно по хвилині він побачив, що на долівці, не віддріжняючися від неї барвою, лежить непорушно мала гадюка, одна з найнебезпечніших. Англієць побіг до кімнати по кріс, одначе коли вернувся, застав вужа наче спаралiжованого, в такій самій позиції, як його залишив. Тоді він приглянувся краще до гадюки і ствердив, що вона спить. Імовірно кіт загіпнотизував гадюку.

ЗАПРЯГАЮТЬ БОБРІВ ДО РОБОТИ.

Дж. В. Спарго, директор риболовства в провінції Алберта, заявив на зборах Клюбу Оптимістів, що бобри — це майстри-інжинири в будуванні гребель. Через те саме уряд Алберти послугується бобрами, щоб удержати воду в ріках і потоках у південній Алберті й тим чином запобігти поширенню посухи в південних околицях провінції. В цілі законсервування звірини видано до цього року лиш кілька дозволів на ловлення бобрів і внаслідок цього число бобрів збільшилося в південній Алберті до 1,000 штук, а одночасно стан води в потоках значно піднісся і є у вдоволяючім стані. За словами Спарга, бобри це найдешевші і найліпші інжинірські робітники, яких можна дістати. Також збільшилася скількість риби в ріках завдяки тому, що молодих рибок почали напускати до рік з провінціяльних виплекувальних станиць.

„ВИВРОТОВІ"... ШИЛЬДИ.

Війт княгининської ґміни (Луччина), Казімєж Суходольскі, дуже собі не вподобав двомовні польсько-українські шильди по підприємствах на терені повіреної йому ґміни. В с. Кучкарівці за такий шильд у споживчому склепі, Тетяни Ткач звелася справжня борня, що покінчилася карним наказом на суму 25 зл. Шильд очевидно перерізано й українську половину за „вивротовство" власниця була примушена заховати на стрих...

Пан війт донедавна афішувався „демократизмом" і „толеранцією", бо походить, мовляв, з „місцевих поляків". Навіть був прихильником людовців. Остання його „діяльність" на становищі війта показує в практиці, як має виглядати „демократизм" і „толеранція" волинських „людовців".

„КОЛО ЗАГРОДОВОЇ ШЛЯХТИ".

У Липиці Горішній, пов. Рогатин, відбулися організаційні збори „загродової шляхти", на яких оснували „коло загродової шляхти". Вибрали управу: Карло Парецький, голова; Исиф Старчевський, заступник голови; Дамян Кінда, секретар. До „кола" втягнули 30 членів.

СОЮЗ УКРАЇНОК РЕАКТИВОВАНИЙ

ЛЬВІВ. — Львівські часописи приносять таку вістку: „Довідуємося, що останній відклик виділу „Союзу Українок" міністерство внутрішних справ полагодило позитивно та що в найближчих днях діяльність Союзу буде привернена".

ВЛАДА ЗАКАРПАТТЯ РОЗВЯЗАЛА ПОЛІТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ.

УЖГОРОД.—Українська влада Закарпаття розвязала всі політичні організації і партії, які працювали на шкоду держави. Майно тих партій і організацій лишається під надзором держави.

ПЕРЕГОВОРИ В РИМІ.

РИМ. — Мусоліні виголосив промову, в якій сказав, що „синє місце на небі поширюється" і що виглядш на мир збільшаються. Не знати, до чого ті його слова відносились: чи до успішних переговорів між його міністром Чіяном і німецьким міністром Рібентропом, що саме в той час у Римі переводились, чи може вони відносились до конґресу французької правлячої партії в Марсею. Про вислід переговорів між Рібентропом і італійським урядом преса не згадує ні словечком, крім того, що вони закінчились успішно для обох сторін. Зараз по побаченні Чіяна з Рібентропом відвідав першого мадярський представник, з чого можна вносити, що справа чехословацького і мадярського спору була головним предметом їх розмови. Ходять чутки, що Німеччина й Італія згодились на те, щоб мадярам віддати лише ті околиці, які є виразно мадярські, а в спірних околицях перевести плебісцит. Ті вістки не є справджені.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА Й МАДЯРЩИНА ПРУТЬ ДО ПОСЕРЕДНИЦТВА.

ПРАГА.—Тепер, коли Чехословаччина і Мадярщина згодились на те, щоб Німеччина й Італія були посередниками в їх спорі, обі сторони звернулися до двох згаданих держав, щоб вони чимскорше полагодили цей конфлікт.

НІМЕЦЬКО-ФРАНЦУЗЬКЕ ЗБЛИЖЕННЯ.

ПАРИЖ. — В урядових колах говорять, що незабаром прийде до підписання мирової заяви між Німеччиною і Францією, на взір тої, що її підписали Чеймберлин і Гітлер в часі мінхенської умови.

БЕРЛІН. — У німецьких колах є того переконання, що мирова французько-німецька заява буде підписана вже в найкоротшім часі. Дехто навіть думає, що до підпису тої заяви приїде до Німеччини сам французький президент Лебран.

ФРАНЦУЗЬКИЙ КОНГРЕС У МАРСЕЮ.

МАРСЕЙ.— Премієр Даладіє далі обстоює свою політику зближення Франції з Німеччиною і погрожує тим, котрі не годяться з тою політикою, розписанням виборів і зверненням по пораду в тій справі до французького народу. Є познаки, що проти Даладіє виступить сильна опозиція, на чолі з бувшим премієром Еріотом. Деякі французькі кола, що більше схиляються до лівого крила, ніж до правого, хотілиб, щоб Даладіє уступив, а провід партії, та заразом цілої Франції, перебрав Еріо. Конґрес партії треба було на один день перервати, бо в Марсею вибухла страшна пожежа, в якій згоріло багато будинків і втратили життя 50 осіб. Вогонь загрожував тому готелеві, де відбувався конґрес.

НІМЦІ ВИКИДАЮТЬ ПОЛЬСЬКИХ ЖИДІВ.

БЕРЛІН. — Німецька влада по ріжних містах арештувала кільканадцять тисяч жидів і негайно відставила їх до польської границі, щоб депортувати їх на другий бік. Жиди не дістали змоги забрати з собою ні свого майна, ні навіть убрання. При депортації, як подають американські ґазети, діються драматичні сцени. Німецький уряд пояснює свій учинок тим, що польські жиди повинні були постаратись від польського уряду продовження своїх пашпортів. Бо на основі польського закону, всі ті польські громадяни, що живуть за границею і не продовжили своїх пашпортів, можуть бути позбавлені польського громадянства по 29 жовтні ц. р. Щоб не взяти собі на плечі польських жидів, які по згаданім реченці втратилиб доступ до Польщі, німецька влада почала їх депортувати.

НІМЦІ ДОРІКАЮТЬ РУЗВЕЛТОВІ.

БЕРЛІН. — Німецькі ґазети, і то навіть такі поважні, як „Ді Діпльоматіше Кореспонденц", гостро критикують президента Рузвелта за те, що він втручається до европейських справ на те, щоб викликувати воєнні настрої. Ґазети говорять, що Америка є донька Европи і не її вчити Европу, як їй поступати. Ці заввaги німецькі ґазети пишуть на адресу Рузвелта тому, що він недавно виголосив промову, в якій сказав, що „мир, побудований на страху", варт стільки, само, що мир, побудований на силі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА НОВІ ОСНОВИ

Вістки з Закарпатської України вказують, що там відбуваються не лише далеко йдучі, але справді основні переміни.

Ще 9. жовтня „Нова Свобода" заповідала нову політику Чехословаччини, покликаючися на слова чехословацького премієра, ґен. Сирового, котрий сказав публично, що основними складниками чехословацької републики мають бути три народи: чеський, словацький і український. Всі вони мають бути державнотворчими народами.

С. Клочурак, член Першої Української Національної Ради в Ужгороді, поясняв у „Новій Свободі" ці слова як обіцянку повної рівности з собою трьох народів: „Кожний на своїй етноґрафічній території, не може й не буде підлягати надвладі цього або іншого народу. На своїй етноґрафічній території буде кожний сам володіти над собою й буде упорядковувати та полагоджувати не тільки свої справи суто національно-територіяльні, але на своїй землі буде виконувати й власть вседержавного характеру. Це означати буде, що всю власть на даній етноґрафічній території будуть виконувати лиш українці, лише словаки або лише чехи.

„На Підкарпатті наші урядники будуть керувати не тільки тими урядами, які будуть відноситися до самого Підкарпаття, але на цій території й цілодержавні уряди будуть заповнені нашими урядниками й тільки вони будуть ними керувати. Інакше й не не може бути".

У цих словах „інакше й не може бути" можна прослідити щось немовби рішучість перемогти якийсь спротив. Подібне рішення видно з інших слів статті цього самого Клочурака, наприклад, коли він говорить, що „сьогодні неможливе, щоб у Словаччині керували урядами несловаки. Так буде неможливо, щоб на території Підкарпаття були дальше керівниками неукраїнці". Або коли він каже виразно: „В майбутности не буде також можливе, щоб у центральній владі в Празі брали участь лише чехи без словаків, або чехи й словаки без українців. Це означалоб володіння одного народу над другим, що лекше моглоб довести до нової державної кризи".

З цих слів видно недвозначно, на яких умовах український нарід вважає єдино можливим остатися з чехами й словаками в одній державі. З цих слів ясно, що коли чехи й словаки не схочуть наладнати відносин з українцями на цих нових засадах, то українці будуть заставлені шукати інших основ, які чехам і словакам будуть іще менше до вподоби, як засади рівности в одній федеративній цілості. Це заявляють українські політики на Закарпатті чехам і словакам зовсім виразно. Чи зрозуміють чехи й словаки цю виразну мову, покаже вже близька майбутність.

О. С.

РОСІЙСЬКИЙ ПАЦИФІЗМ

Союз совєтських соціялістичних республик нагло став дуже пацифістичний, миролюбний, як ніколи. Що в Европі чи в Азії не ділялосяб, Москва мовчить. Її союзники, Китай, Чехія чи Литва, переходять тяжкі, нераз траґічні хвилини, а Москва мовчить...

І дивно, що коли ще пару років тому на конґресах Союзу Націй чи в „Ізвєстіях" „папа" Літвінов, чи сам „ґеніяльний вождь" світового пролетаріяту клялися в своїм пацифізмі, їм ніхто не вірив... А тепер, хоч і виступають нераз з погрозами (як в останнім конфлікті вліті з Японією чи в чеськім питанні), то нема ні одної людини на світі, яка припускалаб, що за тими погрозами наступлять дійсні активні виступи. Всі відразу повірили в миролюбність СССР!

І в цім його траґедія. Бо нема критичнішого моменту для імперії, як момент, коли вона стає з мусу пацифістичною.

Логляньмо в історію. Коли отоманська імперія загрожувала Відневі й Києву, ніхто з неї не сміявся, ніхто не сумнівався в її майбутність. І щойно тоді, коли Туреччина усунулася на бік від великих шляхів европейської, азійської й африканської політики (бо розтягалася вона аж на три континенти колись); коли зачала уступати так званому „европейському концертові" держав; коли ті останні вимушували на султані ті чи інші „реформи" для його підданих християн, або просто відступлення територій — це був кінець турецької імперії.

Таксамо, коли історична Польща зрезиґнувала зо свого імперіялізму, а сойм став послушним знарядом у руках Прусії чи Росії, ця держава зачала хилитись до упадку. Подібно було з габсбурською монархією. Поки вона воювала в Льомбардії, над Дунаєм, у Бельгії, на Балканах — поти міцно стояла вона в очах своїх народів і ніхто не важився підступати до неї з сепаратистичними плянами. Все змінилося, коли Австро-Угорщина стала пацифічною. Бісмарк розбивав Наполеона III., кував нову німецьку імперію у Версаї — Австрія сиділа тихо. Франція, Анґлія, Туреччина і навіть малий Піємонт торощили Росію в кримській війні 1855 р. — Австрія сиділа тихо. Царська Росія увязла в епохальний конфлікт з Японією в 1904—1905 р. — Австрія сиділа тихо. І щойно в світовій війні виступила з резерви, коли було запізно, коли засадничий пацифізм монархії, її бажання за всяку ціну триматися здалека всіх конфліктів і „неприємностей" розхитали монархію орґанізаційно і психічно, коли її народи відвернулися від неї за її слабість, за її пацифізм.

Щось подібне стається в СССР. Литва одержує ультимат, а її „вірна союзниця" Росія мовчить, мов у рот води набрала... Від Китаю відгризає манджурський шматок Японія, посувається в глибину жовтої імперії, загрожуючи життєвим інтересам Росії, — Москва сидить тихо. Трошки попротестує, трошки постріляє (над Амуром), але дістане по пальцях і знов сидить тихо. Нарешті приходить чеська справа, справа держави, яку собі Росія вибрала як пупільку, як бастіон, як випадову браму для свого маршу на Европу. Здавалосяб, що цеї брами мусить боронити СССР, наражаючи себе на всякі можливості, бож ця брама в руках інших стає брамою проти СССР. Але СССР і в цім випадку сидить тихо. Мовляв, починайте ви, панове французи й анґлійці, а ми пізніше може пристанемо...

Це було наочне, страшне, отверте і всім ясне признання своєї повної безсилости, резиґнації забирати свій голос у проблемах Европи, які є страшенно важні і для СССР. Цей пацифізм, примусовий пацифізм, значив повну дезорґанізацію державного і військового апарату СССР, якого не прикрити ніякими сфальшованими цифрами совєтських „осягів", ніякою брехнею совєтської преси чи радія.

Росія стає пацифістичною з тої причини, з якої стала пацифістичною перед своїм розбором турецька імперія. Тому, що в ній запанував большевицький режім, що сама ідея імперії прогнила наскрізь і боїться найменшого удару ззовні, щоб не розсипатися на свої частини.

КІЛЬКА ДАНИХ ПРО НОВОГО ВОЖДА УКР. НАЦІОНАЛІСТІВ

Полк. Андрій Мельник походить родом з Волі Якубової, під Дрогобичем, Західня Україна. Університетські студії закінчив у Відні у „Гохшуле фір Боденкультур" (Висока школа лісництва) з дипломом інжиніра.

Був членом передвоєнної Січової Орґанізації в Дрогобиччині. В 1914 р. вступив як доброволець до Українських Січових Стрільців.

Був там командантом чети в сотні Дідушка, потім у сотні Вітовського, по якім пізніше перебрав команду сотні. Визначився як орґанізатор, бойовий старшина й ідеольоґ УСС.

Брав участь у боях на Маківці (квітень 1915 року), під Галичем (1915), над Стрипою (Завалів - Соснів - Семиківці 1915—1916), на Лисоні (1914—1916). В жовтні 1916 р. на Лисоні в ранзі сотника попадає в московський полон.

В полоні, через Київ, Уфу, Пензу, Саратів, Царицин попадає до табору полонених у Дубівці. З Дубівки через Царицин втікає до Києва з 12 УСС на заклик полк. Евгена Коновальця, вступає старшиною до Галицько-буковинського куріня, першої соборної військової частини, що поставила себе до розпорядимости Української Центральної Ради в грудні 1917 року.

За час полону є провідником ґрупи старшин українців, що з Дубівки розпочали орґанізування українських військових полонених австрійської армії, щоби перевести їх до Києва для оборони Центральної Ради.

Під його проводом ведені були по таборах т. зв. університетські курси українознавства, де викладано мови українську, московську й інші, ґеоґрафію й економіку України, технічні науки та військове вивчання російської армії для потреб її українізації.

Працею провідників, між якими треба згадати сотника Чмолу, Сушка, Кучабського, Бурка, а по інших таборах хор. Ґоїва та Черника, зокрема виготовлено переклади військових статутів російської армії для українського вжитку.

В часі першої військової переорґанізації куріня стає адютантом команданта куріня, яким був бл. п. Е. Коновалець, потім начальником штабу загону, а згодом Першого Полку СС.

Галицько-буковинський курінь брав учаєть у боях за Лівобережжя проти Антонова-Овсієнка, в складі т. зв. Лівобережного Коша під командою Симона Петлюри, а це одною сотнею. Сушка. Решта загону боронить Києва в часі вуличних боїв підчас московсько-жидівського повстання з наказу Муравйова. У вуличних київських боях відзначився полк. Мельник не тільки як начальник штабу й орґанізатор, але і як прямий учасник.

Пізніше Січові Стрільці відступили через Житомир-Коростень на Сарни. В тому то часі полк. Мельник був начальником штабу.

Потім приходить, по берестейському мирі, спільний похід з німцями на Київ. Перший Полк СС стає в Києві залогою аж до свого росформування на домагання Скоропадського. В тому часі був полк. Мельник особистим учасником переговорів з німцями та Скоропадським.

З росформуванням СС займається тайно орґанізацією українського війська й доводить до сформування загону СС у Білій Церкві, в якому є начальником штабу. На чолі загону стояв Е. Коновалець.

В Білій Церкві полк. Мельник стає разом з Черником представником СС в оперативному штабі Національного Союзу, на чолі якого стояли полк. ґен. штабу Мішковський і полк. ґен. штабу Василь Тютюнник.

В часі повстання проти гетьмана є далі начальником штабу загону СС, пізніше дивізії СС у ранзі військового старшини (підполковника), а згодом, по здобутті Києва, начальником штабу Осадного Корпусу СС.

З моментом переорґанізування української армії був покликаний урядом Директорії на начальника Українського Ґенерального Штабу в ранзі полковника. (Полковник Мельник і бл. п. Е. Коновалець не приняли ранґи отамана, ц. зн. ґенерала, наданої їм за бойові заслуги).

Сформувавши Український Ґенеральний Штаб, який раніше був зліквідований першими наказами Директорії, був полк. Мельник зогляду на великий вибуток старшин Корпусу СС у боях відкликаний на вимогу Стрілецької Ради до Корпусу, де він у літі 1919 року як помічник команданта корпусу, полк. Е. Коновальця, переводить реорґанізацію й остається з Корпусом уже нерозлучно увесь найтяжчий період Української Армії в Чотирокутнику Смерти.

Захорувавши на тиф, опиняється разом з начальником штабу Дієвої Армії, Василем Тютюнником, у тифовому шпиталі в Луцьку в грудні 1919, після чого приходить інтернування поляками.

Весною 1920 року, рішенням Стрілецької Ради СС, виїздить разом з полк. Е. Коновальцем, полк. Ю. Отмарштайном та іншими старшинами СС до західньої Европи, зокрема до Австрії та ЧСР з ціллю формувати українське військо поза границями Польщі. Тоді є чинний як військовий аташе уряду УНР при українському посольстві в Празі.

Коли з тих змагань нічого не вийшло, вертається 1921 р. на рідні землі, де разом з полковником Е. Коновальцем орґанізує УВО, й обвинувачений за участь у підпольно-військовій орґанізації, дістає на процесі т. зв. „басарабівців" 1924 р. у Львові присуд 6 років тяжкої тюрми.

Перейшов знану масакру політичних українських вязнів у вязниці „Баторого" у Львові, де найбільше скатовано його (між іншим зломано йому два ребра), тому, що був провідником політичних вязнів. Це підірвало здоровля полк. Мельника. По чотирьох роках вийшов з вязниці, одружився з панною Федаківною та занявся працею в господарському секторі краю, зокрема на становищі головного директора дібр митрополита Шептицького.

Як найближчий співробітник бл. п. Е. Коновальця, був усе втаємничений у його пляни і, згідно з волею покійного вождя, перебрав їх довершення.

ЗАКАРПАТСЬКІ ЛЕМКИ

(3)

Дуже замітна говірка лемаків на **нижнім Спішу,** де говорять „чо" (почасти й „цо") замісць „што", „су" замісць „суть" (є), „бул", „була", „було", замісць у лемаків звичайно вживаних: „бил", „била", „било". На **вижнім Спішу** (напр. у Суліні, Кремпаху), первісне „о" стіснюється на и, напр. „кис", „кинь", „хвист", „вин", замісць „кіс", „кінь", „хвіст", „він".

В усіх тих околицях звуть себе наші люди: „руснаци" або „руснаки", а мову свою називають: „руска" або **„руська".**

Із усього повищого бачимо, що мова закарпатських лемаків це говірка галицько-української мови. Одначе між „руснаками" живуть там також **словяки „віри руської".** Ті словаки свою мову звуть „словенською", а не „словацькою", як звичайно пишуть у нас у книжках. Чехи також звуть словацьку мову „нажечі угерско-словенске". Словаки звуть Словаччину „Словенско", а свою мову „язик словенски". Лемки називають тих своїх сусідів „словяками". Безперечно мова тих „словяків" виказує подекуди впливи сусідньої руської мови, одначе таки переважають впливи словацького наріччя. Такі „словяки віри руської", себто греко-католицького обряду, живуть у Мальцові.

Ось кілька висловів із того села, з яких можемо пізнати ріжниці тієї „словенської" говірки, від тамошніх руських діялектів:

„Врана" — ворона; „страка догори леці" — сорока догори летить; „по дзірох" — по дірах; „крет, що в земі купи верцує", — кертиця, що в землі купи вивертає; „паткан ве млинох" — щур у млині; „миш-пиргач, цо в ночі леці, як поцма", — лилик, що вночі летить, коли пітьма (коли темно); „заяц не годен са вибегац пред орелом", — заяць не годен (не може) втекти перед орлом; „лен-осяк, цо по овсє росне, лем на олей", — лен-вівсяк, що росте між вівсом, тільки на олій береться; „націна", натина (гичка бараболі); „дуже ляду", — дуже леду (себто багато леду); „поведзел" повів (сказав); „патріц" смотрити, глядіти; „охабіц", охабити, оставити; „пітац", питати і т. д.

Мова закарпатських „словяків", сусідніх руснакам, це перехідна говірка від руської до словацької мови.

Вплив словаччини на мову закарпатсько-руського народу був дуже сильний. Цьому помогла вища трохи культура словаків, а також і ця обставина, що в 19. столітті словацькі патріоти, почуваючися під національним оглядом чехами, таки дуже працювали над освітою словацького народу, писали їх місцевою мовою. Тим незвичайно піднесли народнього духа, свідомісць і культуру словаків. Тимчасом на **Закарпатті, заселенім русинами, під владою мадярів не лише було народніх робітників обмаль, а й ті писали штучною, мішаниною, церковною незугарно перетканою мовою, яка для закарпатських русинів була мало зрозуміла.** Тому то бідна тодішня наша закарпатська література не мала майже ніякого впливу на закарпатсько-руський нарід. Наші закарпатські брати, вивчившись читати, радо брали словацькі книжки, писані не їх рідною, а все таки живою мовою, яку чули довкола себе. Словацька література, хоч і невеличка, дуже благодатно вплинула на словацький нарід. І відбулося на Закарпатті із словацькою мовою подібне, як із польською мовою в Галичині в тих часах, коли то в нас іще писали штучною „славеноруською" мовою, з тою лише ріжницею, що польська мова в Галичині вплинула на мову української інтеліґенції, навпаки, словацька мова відбилася дуже сильно на мові самого простолюддя Закарпатської Руси. **Щодо пісень закарпатських лемаків, то властиві руські (українські) мотиви майже пропали: в нотах чути сильніший вплив словаччини.** Лемацькі пісні із мовного погляду уявляють собою в руській основі дуже несмачну примішку словацьких форм, як напр.: „запомнім, пойдзем, дожием, забием, смел, хцел, дзевче, дац, грац, пребірац, погуторіц, робіц, гнац, поганяц" і т. д. (Місцево тут і там також слідний вплив польщини та мадярщини, передовсім у висловах із життя прилюдного та державного. Тут замітний теж іще і вплив німецький з давніших часів).

(Дальше буде).

Гонорій Бальзак.

ЗОЛОТО

(2)

Я мав його за божевільного, та в його голосі було щось таке, що годі було противитися йому. Я сказав йому, щоб ішов попереду й він повів мене до ровів Бастилі таким певним кроком, начеб не був сліпий. На самітному місці сів на камінь, я сів на другий, напроти старця. Його волосся світилося сріблом у місячному сяйві. Тишина, ледви-ледви перериванa далеким гамором бульварів, чисте нічне повітря, все причинялося до того, що ця сцена виглядала на якусь казкову.

— Говорите про скарби студентові й мабуть не вірите, що він лише хвилиночку вагався би побороти всі небезпеки, щоби здобути ті скарби. Чи не жартуєте ви собі з мене?

— Хай умру несповіданий, коли я говорю неправду. — відповів він рішучо. — Я мав двацять літ, так як ви, був багатий, молодий шляхтич. Тоді зробив я першу дурницю: я кохав. Кохав, як сьогодні вже не кохають. Замкнувся в скриню, хоч мене в ній могли вбити кинжалом. А від моєї коханої не дістав я нічого більше, лише обіцянку, що мене поцілує. В 1760-му році залюбився я у вісімнацятьлітній дівчині. Вона вийшла була за одного саґредійця. Він любив її до божевілля. Ми були невинні, наче діти, як нас приловив чоловік. Я не мав зброї, а він не вцілив мене. Тоді я прискочив до нього та вдушив його. Я хотів утікати з Біянкою, та вона не могла рішитися — такі то жінки. Я втік сам. Мене засудили та сконфіскували моє майно. Та я мав з собою мої діяманти, пять скручених у трубку Тіціянових образів і все моє золото. Я пішов до Міляна. Там я був безпечний, бо ця держава не цікавилася моєю справою.

Він мовчав хвилинку.

— Одна замітка, заки стану далі оповідати, — сказав він опісля. — Чи уява жінки підчас вагітности має вплив на характер дитини, чи ні, та всеж це певне, що моя мати мала слабість для золота. А я просто ненаситно захланний на цей жовтий метал. Я мушу його відчувати, чути під руками. Як я був молодий, я все носив золоті прикраси, все мав при собі гаманець дукатів.

Як він це говорив, витягнув два дукати та показав їх мені.

— Я нюхаю золото. Я сліпий, а всеж мушу пристанути перед крамницями міняйлів. Воно мене зруйнувало. Я був грачем лише тому, щоби грати в золото. Я не був обманцем та мене обманули. Я зруйнував себе. Як я все втратив, затужив я до божевілля за Біянкою. Потайки вернувся я до Венеції, віднайшов її та шість місяців жив щасливо. Вона укривала мене в своїй палаті, я забув про світ і будуччину. Та до Біянки залицявся проведіторе. Він мабуть прочував, що має суперника; в нас в Італії занюхають це. Слідкував нас і приловив у ліжку, драбуга. Можете уявити собі, як ми билися! Я не вбив його, одначе зранив його тяжко. Тоді мені накинули на голову мій плащ, затягнули мене на ґондолю та замкнули в підземному льоху. Я мав тоді двацять два роки й держав ручку мого зломаного рапіра так кріпко в руці, що мені хіба мусіли би відрубати руку, щоби вирвати її. Та вони не запримітили цієї зброї, а я скрив її в кутку келії. Мене доглядали, а рани не були смертельні. Коли чоловік молодий, все видержить. Мені мали відрубати голову, та я прикинувся хорим, щоби зискати на часі. Я здогадувався, що моя келія недалеко каналу та задумав утікати. Я постановив вибрати мур, переплисти канал, хоч міг потонути. Завдяки бистроті ума, якої додає розпука людині, в темній келії відчитав я арабський напис на камені, так що намацював його пальцями. Той, що написав цей напис, повідомляв товаришів недолі, що він підкопав три долішні камені, а копав девять стіп глибоко. Для мого попередника ця робота була зайва, бо що її не докінчено, можна було здогадуватися, що він помер. Та щоби його праця не пропала на все, мусів вязень розуміти арабську мову. Цієї мови навчився я від вірмен. Про долю того нещасливого довідався я з одного речення, яке я відкрив на відворотній стороні одного каменя. Він помер як жертва свого майна, яке завзялася забрати в нього Венеція і забрала. Я потребував кілька місяців, щоби дійти до мети. Коли я працював і коли з перевтоми вже не міг працювати, я відчував золото, бачив золото передо мною, мене засліплювала ясність брилянтів. Чекайте!...

— Одної ночі моє залізо натрапило на тверде дерево. Я загострив кінець рапіра та старався вивертіти діру в дереві. Дві ночі, заки я мав стати перед суддями, працював із силою розпуки. Нараз моє залізо не натрапило на спротив і застрягло в порожні. Уявіть собі моє остовпіння, як я заглянув в отвір!

(Кінець буде).

З ДНЯ

ВІЧНО НЕРОЗВЯЗАНЕ ПИТАННЯ.

Здається, що справа віри і релігії на світі ніколи не буде як слід розвязана. Себто, ніхто ніколи не буде всилі доказати, що Бога нема і тому не треба віри та релігії; а також ніхто не буде всилі „науково", при помочі ріжних інструментів, доказати, що Бог є і що треба релігії.

Один чоловік вірить в одне, інший у друге. Дехто каже, що Бог є, але нема позагробового життя. А віруючий каже, що є одне і друге, але, не маючи змоги доказати це математично, „науково", відсилає недовірка до його совісти, до його серця, та каже прислухатися до свого серця, а там певно Бога знайде.

ДЕКОЛИ ЦЕ ВДАЛЕ, ДЕКОЛИ НІ.

І справді нераз можна в той спосіб переконати чоловіка. Та не все. Раз один недовірок сперечався зо священиком, що нема Бога. В гарячковім захопленні він ужив такого аргументу: „Та де є Бог, де є душа? То все пучка духу, який кінчиться з хвилею, як з чоловіка вилітає життя. Яка ріжниця між звіриною і людиною? Яка ріжниця між мною і свинею?"

Треба признати, що тим останнім арґументом він добре злапав священика. Поглянувши заклопотано на нього, священик признав йому рацію і сказав: „Так, ваша правда, нема ріжниці".

РЕЛІГІЯ РІЖНА.

Та треба зазначити, що на світі є ріжного роду релігії. Вже старинні греки підглянули, що кожний чоловік трохи відмінно розуміє Бога і пояснює собі Його на свій лад. Правник склонний думати, що Бог, це вічний закон; учений природник думає, що Бог, це джерело всякого життя; вчений математик, як ось старий Архимед, думає, що Бог, це досконале число; астроном думає, що це вічний порядок; мистець думає, що це вічна краса; вояк думає, що це досконалий героїзм. Один фільософ може вважати Бога за захист вічного досконалого спокою; інший — за джерело вічної сили, динаміки. Гуманіст може вважати Бога за джерело вічної доброти, а волюнтарист — за приказ до вічного чину, до змагань, до уліпшування, до поступу.

Зрозуміло, що один і той сам чоловік може дивитись на Бога раз так, а раз інакше. Та як би всі вони на цю справу не дивились, вони є релігійні люди, хоч може не в дослівнім розумінні деяких офіційних церков. Нерелігійним є той третій, що не відчуває в своїм серці нічого вищого, не відчуває ніяких вищих поривів, а жиє тими самими відчуваннями, що звірина. Найприкріше з тим третім є це, що його не можна переконати, бо він, властиво, має рацію: коли він сам не відчуває ріжниці між собою і звіриною, то видно, тої ріжниці таки в ньому нема.

РЕЛІГІЙНА ФОРМА.

Кожна релігія має свою форму, церковний обряд. З боку даної церкви ця форма відграє дуже важну ролю. Але з боку довгої вікової історії, з боку вічности — це річ другорядної ваги. Нині кілька існуючих християнських церков мають відмінну форму, відмінні обряди. А пятьсот літ тому християни мали ще інші обряди. А Христові апостоли ще інші. Проте той обряд, що існував тому пятьсот літ, не був гірший від нинішніх; а також не був ліпший від того, що його придержувалися перші апостоли. За пятьсот, чи тисячу літ буде ще інший обряд. Та він також не буде в своїм змістовнім заложенні ні ліпший ні гірший від нинішнього. Він може буде ліпший для тих обставин, що тоді будуть панувати, так, як нинішні обряди краще відповідають нинішньому духові часу, ніж ті, що панували за Христа. Та християнського змісту це не змінить. А це найголовніше, бо зміст є основою всього, а не форма.

НЕ СЛІД ПЕРЕЦІНЮВАТИ ФОРМИ.

Зрозуміло, що форма це також важна річ. Усякий зміст мусить мати якусь форму. І всі ті, що керують якимсь релігійним, чи іншим духовим рухом, зафіксовуючи зміст у громадянськім житті, мусять рішитися на таку, чи іншу організаційну форму; вони мусять усталити цілий правильник формальностей і потім строго його придержуватися. Не можна свавільно змінювати цього правильника і приймати щораз інакший, бо це викликує заколот серед загалу.

А всетаки цей правильник — це форма, а не зміст, і як форма є другорядної ваги. Коли християнський зміст загрожений, коли на тому терпить релігія Христа, терплять ті ідеї, які проповідував Христос та за які мученичо вмер, то тоді треба провірити цей правильник і навіть змінити його так, щоб на тому не терпів зміст.

Бо Христос жив на світі і вмер на хресті не на те, щоб запанувала форма, щоб запанував один релігійний обряд, або другий; щоб священики ходили в таких ризах, чи інакших; щоб по церквах причащали вірних під двома видами, чи під одним; щоб єпископи мали „рукоположення", чи ні: Христос мученичо помер на те, щоб защепити в нас нові ідеї, нову мораль, нову науку, науку Нового Завіту. Це було головною ціллю Христа і це повинно бути головною ціллю всіх християнських церков, усіх християнських обрядів. А коли християнські засади в суспільности заникають через суперечки щодо форми, коли вірні відскакують від усіх церков, бо церкви ставлять форму понад зміст, то вони розминаються з тою ціллю, за яку розпнято Христа.

ПОЛІТИК, ЧИ ВИХОВНИК?

Карикатура д-ра Николаса Морея Ботлера, президента Колюмбійського університету, що недавно тому радив скликати міжнародню конференцію для світового миру й розброєння.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

СКРЕНТОН, ПА.

Перша стейтова конвенція Пенсилвенії.

Заходом тимчасового комітету скликано на день 23-го жовтня ц. р. першу конвенцію стейтової політичної орґанізації Пенсилвенії. На тій конвенції були заступлені 32 клюби з повітів: Лакавана, Лузерн, Нортгемптон, Лігай і Делевер. Присутні телеґати одноголосно рішили підтримати в цьогорічних виборах демократичну партію. Головним бесідником на конвенції був іншуренс комишенер стейту Пенсилвенія, Овен Б. Гунт.

Комишенер Гунт між іншим порушив дуже цікаву справу податків у стейті і їхнього розділу. Справа податків настільки важна й цікава, що варт з нею познайомити ширший загал читачів.

Говорив Гунт, що кожний доляр податковців розділюється на ось які цілі: 8 центів з кожного доляра податку йдуть на удержання стейтової адміністрації, 42 центи, або $139,500,000, ідуть на допомогу безробітним і допомогу для вдів, сиріт, старців та сліпих; і саме через обниження тих допомог думає републиканський кандидат обнизити податок. Далі, 22 центи, або $90,000,000 податку, йдуть на школи. Шпиталі, тюрми і тим подібні установи коштують $41,500,000, або 12½ цента з кожного доляра. Платня суддям виносить $5,000,000 річно, або 1½ цента з доляра. Стейтова леґіслятура коштує $1,7000.000 кожних два роки. Відсотки від довгу $15,000,000 на рік, або 4½ цента з доляра; а на контролю повеней видається $12,000,000 на рік.

До того теперішня демократична адміністрація перебрала від републиканської адміністрації $36,000,000 недобору і за 3½ року сплатила той недобір без ніяких позичок.

З важніших точок промови комишенера Гунта варто зазначити те, що за теперішньої демократичної адміністрації включено майнерську астму в робітниче обезпечення від випадку. На ту важку хворобу вмирає велика частина вуглекопів. Проти робітничого обезпечення від випадку виступав усе републиканський кандидат на ґубернатора, суддя Джеймс, твердив комишенер Гунт.

Наступну конвенцію рішено відбути в січні 1939 року в Гарисбурґу. Також рішено порозумітися з тими українськими клюбами в стейті, які досі не заявили охоти вступити до орґанізації.

Ближчі інформації можна дістати від секретаря, Волод. Крайківського, 309 WRIGHT AVE., KINGSTON, PA., або від головного орґанізатора, А. Батюка, 421 N. IRVING AVE., SCRANTON, PA.

До уряду вибрані: Василь Сокіл з Істон, предсідник; заступники предсідника: д-р В. Корецький з Вилкс-Бери, В. Кіщак з Тейлор, М. Дикий з Пеквил; секретарями: В. Крайківський з Кінґстон, О. Попіль зо Скрентон; М. Танчин, касієр; директори: П. Лавний, В. Сенюк, І. Попіль, І. Потоцький, І. Ющак, Д. Хомин і І. Когут.

—o—

ПІТСФІЛД, МАСС.

Ювилей церкви.

Дня 9. жовтня ц. р. відбувся 17-літній ювилей укр. греко-кат. церкви в асисті еп. Богачевського й о. М. Лисяка. В ювилею взяли участь громади з поблизьких місцевостей. З Когоз, Н. Й., прибула громада зо своїм хором під управою дяковчителя Лаврова. Були також численно заступлені родовиті американці. Хор дуже гарно відспівав Службу Божу. По закінченні Служби Божої владика Богачевський посвятив шаблю, котру куплено в дарунку для українця американського походження, Василя Никорука, сина української родини Марка і Тетяни Никоруків. Василь Никорук має нині ранґу четаря в американській армії.

Того самого дня люди зійшлися знов у церковній салі, щоби почути концерту. В часі концерту торжественно вручено молодому Никорукові шаблю. Наперед Григорій Коновалець вручив її приявній американській старшині та виголосив коротку чутливу промову. Потім старшина американської армії передав цю шаблю Василеві Никорукові та від себе сказав, що з тою шаблею він перебирає також обовязок боротися за слушні права свого народу. „Будь вірний тим ідеалам", говорив американський старшина. „А ми, американці, є твої приятелі і твого українського народу. Ми стоїмо по стороні демократії і в слушнім часі поможемо твому народові визволитись та стати вільним народом".

Принявши шаблю, Василь Никорук подякував за честь українській громаді і приявним американцям. При тій нагоді о. М. Лисяк попросив присутніх, щоб перевели збірку на визвольну боротьбу. Жертвували по $1: о. М. Лисяк, І. Басістий, Софія Зальопана, пані Зарацька, Ю. Спасик, Й. Зілинський, О. Яремій, Анна Дзінь, Павлина Жмут, Н. Й.; по 50 ц.: Г. Яремій, Розалія Басіста, Г. Базан, пані Коропицко. Гроші вислано через Обеднання на призначену ціль.

Учасник ювилею.

ВПРАВНИЙ ПІЛЬОТ.

Дейв Гисонґ, що, кермуючи літаком на висоті 1,400 стіп, коли літак занявся в повітрі, потрапив щасливо осісти на землю й вирятувати життя всіх осіб на літаку. Він вийшов з пригоди з попеченнями.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

БРУКЛИН, Н. Й.

30-літній ювилей товариства Запорозька Січ.

День 2-го жовтня ц. р. лишиться великою памяткою в бруклинській громаді, а властиво для членів т-ва „Запорозька Січ", 325 від. У. Н. Союзу. В суботу, 1. жовтня, о. совітник А. Лотович відправив Службу Божу і панахиду за померлих членів і при тій нагоді виголосив принагідну проповідь, у якій сказав, що так, як колись старі запорожці тримали український прапор високо, так тепер високо держать український прапор теперішні члени „Запорозької Січи". На жаль, на панахиді не було багато наших людей, хоч у суботу мало хто працює і могли прийти.

Другого дня відбувся концерт. Перед концертом знято знимку, а коло 5 години вечором відбувся сам концерт. Концертом проводив предсідник п. І. Малик. Насамперед хор української молоді під проводом п. В. Савицького відспівав „Гей, там на горі Січ іде". В той час хорунжі товариства тримали високо прапори, що робило на приявних дуже гарне враження. Потім предсідник покликав на сцену по імені основників товариства. Публика справила їм велику овацію. Зпоміж членів основників колишній довголітній предсідник С. Заблоцький мав вступне слово, в котрім переповів початки товариства. Він зазначив, що колись тяжко було боротися з деякими несвідомими людьми, котрі стояли на шляху до розвитку товариства.

Хор молоді відспівав кілька пісень, а опісля секретар т-ва, п. Малицький, прочитав звіт діяльности товариства за 30 років, а також фінансовий звіт, у якому подано цікаві цифри за 30 літ існування згаданого товариства. В дальшій програмі вручено секретареві товариства дарунок за його 10-літню безперервну працю, за що секретар гарно подякував.

Один з членів, п. А. Цюпа, відспівав баритонове сольо. Сопранове сольо відспівала панна П. Коломиєць; обоє співали в супроводі піяна п. Петрова. Ці виступи викликали серед присутніх дуже добре враження і багато оплесків.

Опісля гол. предсідник У. Н. Союзу, п. М. Мурашко, виголосив одногодинну промову, в якій зясував значіння У. Н. Союзу та його велику силу в Америці. Бесідник говорив, що У. Н. Союз має нині поверх пять міліонів маєтку і до нього повинні належати всі українці.

Гр. А. Цюпа і панна Коломиєць відспівали дует. На піяні приґравав п. Петрів. Пісні були виконані дуже добре. Далі виголосив промову нам добре знаний предсідник У. Н. Дому, Ю. Павчак. Бесідник говорив про початки т-ва „Запорозька Січ", про бруклинську українську громаду та про У. Н. Дім і його завдання.

Адвокат М. Пізнак у своїй майже одногодинній промові зясував ту кривду, яка діється нашому народові, а то тому, що ми не зорґанізовані. Ми 45-міліоновий нарід, а недержавний. Далі згадував, яку користь мають члени з приналежности до У. Н. Союзу. Він закликав, щоб ще таки того дня вписалось до товариства, що є 325 відділом У. Н. Союзу, сто членів.

Панна П. Дика, дочка члена нашого т-ва, відспівала при піяновім супроводі пані Гребенецької сопранове сольо. Зогляду на пізну пору треба було програму трохи вкоротити. Предсідник подякував усім бесідникам і присутнім за участь у святі, та всі разом з хором відспівали „Ще не вмерла Україна". По концерті були танці і забава до пізної ночи.

П. Малицький.

СПРАВА ЛАНЦЮХОВИХ СКЛЕПІВ

Як уже читачі „Свободи" читали в платнім оголошенні, тепер розгравається в американським публичнім житті справа ланцюхових склепів. Ланцюхові склепи це ті, які мають свої представництва по більших і маленьких містах, однаке всі лишаються під тою самою контролею. Нераз такі ланцюхові склепи начисляють кількасот, а то й кілька тисяч склепів, розсипаних по всіх Злучених Державах, від Атлянтику до Пацифіку.

Отож тепер у конгресі конгресмен Петмен вніс законопроєкт, щоб розвязати ті ланцюхові склепи, бо, мовляв, ті ланцюхові склепи такі сильні, що вони давлять індивідуального продавця.

У відповідь на те заряд ланцюхових склепів повів широку акцію за те, щоб не допустити до переведення того законопроєкту, бо через те потерплять не лише самі ланцюхові склепи, але також сотки тисяч робітників, які працюють по тих склепах, а далі потерплять консументи, себто широка публика.

В ланцюхових склепах працює нині близько мілион робітників. Враховуючи їх родини, можна сказати, що ланцюхові склепи дають трьом до чотирьох міліонів осіб удержання. Ті люди відразу знайшлисяб на вулиці, якби законопроєкт Петмена перейшов у конгресі і ланцюхові склепи розвязано.

Крім того на тім дуже потерпіла би публика, широкий загал. Бо через те, що ланцюхові склепи остаються під одним зарядом, той заряд може запроваджувати великі улїпшення в продуктах, може закуповувати продукти по значно дешевшій ціні, а також може потім їх продавати людям по дешевшій ціні. Якби ланцюхові склепи розвязано, говорять заряди тих склепів, то всі продукти відразу значно підскочилиб угору. Бо хоч правдою є, що індивідуальні склепи нині продають також дешево і не дуже дорожче від ланцюхових, то вони змушені так робити саме ланцюховими склепами. Якби вони піднесли значно ціну на свої продукти, то всі пішлиб купувати до ланцюхових склепів. Тому вони мусять продавати дешевше. Колиб одначе ланцюхові склепи розвязано, то індивідуальні склепи не малиб конкурентів. Колиб до того додати, що через те розбитоб централізовану систему закупів продуктів, то цілком певно можнаб сподіватися, що індивідуальні склепи мусілиб значно піднести ціну на продукти, щоб удержатися при житті. Та найгірше на тім потерпіла би публика, яка мусілаб купувати продукти по такій ціні, по якій продавалиб індивідуальні склепи. А ті ціни, як було сказано, мусіли би бути значно вищі.

Таке є тло тої боротьби, що розгорілась тепер біля ланцюхових склепів. Заряди ланцюхових склепів говорять, що вони звернуться безпосередньо до американської публики, хай вона рішить, чи ті склепи робили для суспільности добру службу, чи лиху. Коли добру, то хай публика їх піддержить. Колиж лиху, то вони самі уступлять з історії життя.

ДІСТАВ, ЧОГО ШУКАВ.

Три жінки з передмістя Клівленду Шейкер Гайтс донесли поліції, що на них хтось напав, ограбив і побив. Поліцій Чарлз Нон одівся в жіночу одіж та пішов в указану жінками околицю. І справді незадовго на нього зроблено напад. Та напасник не знав, що під жіночим одінням був захований поліцай, та ще до того силач і професійний кулачник. Як бачимо із світлини, напасник дістав такий частунок від своєї жертви, що аж лікар мусів йому перевазати рани.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЖІНОЧИЙ СКАРБ.

Кожний нарід має часи розквіту й упадку. Буває — дімінує героїзм. Обличчя, хочби навіть наболілі, прояснені. Люди мають відвагу глядіти просто в очі, висловлювати свою гадку явно і славно. Тоді голос у народі мають люди шляхетні. Тоді родяться люди великі, що своєю постаттю виростають високо понад маси. Тоді нарід, хочби навіть у злиднях, квіте.

В такий то час серед переслідувань українського визвольного руху жорстокою польською владою прояснюються обличчя наших жінок. Не зважаючи на строгу цензуру конфіскати, заборони й інші труднощі, наше жіноцтво з іще більшим ентузіязмом і рішучістю взялося до праці. Зорганізовано „Дружину Княгині Ольги" і приступлено до видавництва жіночого журналу „Громадянка" — на місце „Жінки", яку польська влада закрила.

Журнал „Громадянка" є цінним джерелом для українського жіноцтва в краю і тут за океаном. У нім знайде наша жінка дуже багато здорового душевного корму. Кожна стрічка є дорогою перлиною, яку з насолодою бажається повторяти. Журнал „Громадянка" повинен знаходитися в кожній українській хаті не лише в старому краю, але і тут на еміграції.

О. Огник.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

У Фултоні, Н. Й., померла в четвер, 20. жовтня 1938., довголітня членкиня У. Н. Союзу і Тов. „Зап. Січ", від. 263., МАРІЯ КАМЕНЮК.

Покійна родилася в селі Сухостав, Галичина, в січні 1890. року. До У. Н. Союзу вступила 9. грудня 1923. Прожила 48 літ. Осиротила 2 синів: Павла, 24 літ, і Петра, 9 літ, котрий є членом У. Н. Союзу і мужа Івана, котрий є теж членом У. Н. Союзу.

Похорон відбувся в суботу, 22. жовтня, при великім здвизі народу з дому жалоби, 710 Philips St.

Вічна Їй память!

Мих. Лобур, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПРОВІРКА АСЕКУРАЦІЙНИХ КРЕДИТІВ

Коли робітник має сумніви відносно того, чи його працедавець робить належні вплати на асекурацію старих літ, або як бажає довідатись про кредити своїх заробітків, на яких буде основуватись його пенсія старих літ, може дістати бажані інформації, коли віднесеться в тій справі до Заряду Соціяльного Забезпечення.

Для вигоди інтересованих, котрі бажають тих даних, Заряд Соціяльного Забезпечення видав почтівки, на котрих надруковано питання про інформації, і розіслав їх до всіх підвладних бюр. Робітник мусить тільки подати своє імя і назвище, адресу, число конта, а для ідентичности також дату свого уродження і підписатись на тій почтівці, котру може заслати відкриту, наклеївши почтовий значок за одного цента, або вислати в коверті, адресуючи так: Social Security Board, Candler Bldg., Baltimore, Md., де переховуються реєстри. Почтівка буде звернена адресатові в закритій коверті. Сума заробітків, які подав працедавець за 1937 рік, буде подана в рубриці, яку на ту ціль призначено.

З тої суми заробітків, які занотовано на його кредит, робітник може обчислити, яку суму заплатив за нього працедавець на асекурацію старих літ, числячи один відсоток від одержаної заплати. Ця вкладка є заплачена і подана побіч робітничої заплати.

Разом з картою, на котрій будуть подані кредити заробітків, робітник дістане поучення, що робити, коли записки Заряду Соціяльного Забезпечення не будуть годитися з його власними реєстрами. В таких випадках треба подати до Заряду імена й адреси всіх підприємців, у котрих робітник працював, точно означити, коли став на роботу у кожного підприємця, як теж коли покинув працю, й означити, яку суму від кожного побрав. Такі подрібні інформації дадуть Зарядові змогу спростувати неточності і помилки кредитів асекурації старих літ.

ФЛІС.

ХТО ПОПИРАЄ БИЗНЕСИ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ", ТОЙ ПОПИРАЄ „СВОБОДУ".

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

(46)

Марія станула ногою на драбину, що провадила до палці божка. Звідтам її мали струнути в нутро божка так, як це зробили з Бальзом. Батько її і суджений звісили в німім болю свої голови. Оба вони булиб радо самі вмерли, щоб її врятувати. Та вони не моглиі окупити її навіть своєю смертю. Зрештою їх чекало те саме.

Лиш хитрий Джеф у тім моменті не тратив притомности. Йому було безмірно жаль Марії, але з чисто самолюбних причин: він хотів її для себе. Та хоч як він був пригноблений тим виладком, то запримітив на пальцях божка величезні перстені із шмарагдових каменів. Ах, щоб він дав за ті шмарагди! Цеж було багатство! Та втім йому заблисла думка.

„Гей, Кагундо!" — закликав він місцевим діялектом, який він добре розумів. Кагундо звернув на нього свою увагу. „Слухай, Кагундо", заговорив він переконливо. „Ти хочеш за всяку ціну зловити демона-Тарзана. Його тяжко зловити. Але я це можу зробити. Коли даси мені тих десять каменів, що блескотять на пальцях божка, то я це зроблю".

Кагундо задумався. Можливо, що колиб Джеф був тільки просив свого життя в заміну за Тарзана, то Кагундо був би не повірив. Бо вмираючі неряз обіцяють несотворені речі, щоб урятуватись від смерти. Та тут перед ним була холоднокровна ділова пропозиція. Він утішився і відповів: „Добре, за живого дістанеш десять каменів, а за вбитого пять".

Годиться.

— Не гнівайся мужу, що кухарка припалила нині котлєт, зате дістанеш поцілунок...
— Добре, хай прийде кухарка.

Вона це добре знає.

— Чому твоя жінка така лиха на твою нову стенотипістку?
— Бо вона давніше була моєю стенотипісткою.